

HEMBYGDS-NYTT

VÄLLINGBY HEMBYGDSGILLE

« Medlemsinformation - Argång 14 - Nummer 1 1998 »

Lena Lervik: Gudinnornas Venus och Nerthus bidar sin tid

Mellan ekarna på en äng intill Nälstaskolan vilar de två kvinnogestalterna - representanter för en förhistorisk Moder Jord-kult. - Inbegripna i en filosofisk dialog om tidens gång och kulturernas växlingar bidar de kanske sin återkomst... Lena Lervik är också representerad i Historiska museets aktuella utställning "gudinnor och kvinnomyter". - Text och foto: Lennart Thorsell

Innehåll

Program m m	sid 2	Kulturåret -98	" 5
Fornkullen-karta	" 3	Verksamhetsberättelse	" 6
Fornkullen-drama	" 4		

KULTURHUVUDSTADSÅRET 1998

Som alla vet händer det mycket i Stockholm i år. Även i Västerort finns det massor att ta del av; musik, dans, teater m m.

Med Hembygds-Nytt denna gång bifogar vi några broschyrer som visar vad som händer den närmaste tiden.

Flera bussresor arrangeras av Stockholms läns Hembygdsförbund och av broschyren "upplevelser i Stockholm och dess omgivningar" kan man se att det går bussar från centrala Stockholm till bl a Kvarnvikens kvarn den 28/5, 16,7 och den 3/9.

GRIMSTADAGEN DEN 6 JUNI

I broschyren "Det händer i Vällingby" kan du bl a läsa om Grimstadagen under parollen "Sveriges nationaldag söder om Bergslagsvägen". Stor fest förstås. Ulrika Sax signerar sin nya bok om Vällingby och Åke Spångert berättar om 30-talets Grimsta. Kvarnvikens kvarn visas givetvis också och det blir kaninhoppning m m! Boka lördagen den 6 juni för Grimstadagen!

Festen startar vid 12-tiden vid GRIMSTASKOLAN där VHG troligen kan sälja nymalen råg och vete från kvarnen.

Stig Eriksson är guide i en kulturvandring som bl a går ner till kvarnen.

HEMBYGDSÅRET - INFO I CENTRALA STOCKHOLM

Det kommer troligen att finnas en "informations-

stuga", inne i Stockholm, där alla hembygdsföreningar är välkomna att berätta om sin hembygd. VHG tänker vare med några dagar! Troligen kommer stugan att stå på Norrmalmstorg, ev. Nybroplan.

EXTRA AKTUELLT

ÖPPET HUS I KVARNEN

SÖNDAGEN DEN 17 MAJ OCH LÖRDAGEN DEN 6 JUNI PÅ GRIMSTADAGEN
KL 11-16

Cafeterian är öppen som vanligt

VÄLLINGBY
HEMBYGDSGILLE

Box 3346
165 21 HÄSSELBY

MEDLEMSAVGIFT: 75 kr och 100 kr för familj

PG nr 487 18 35-7

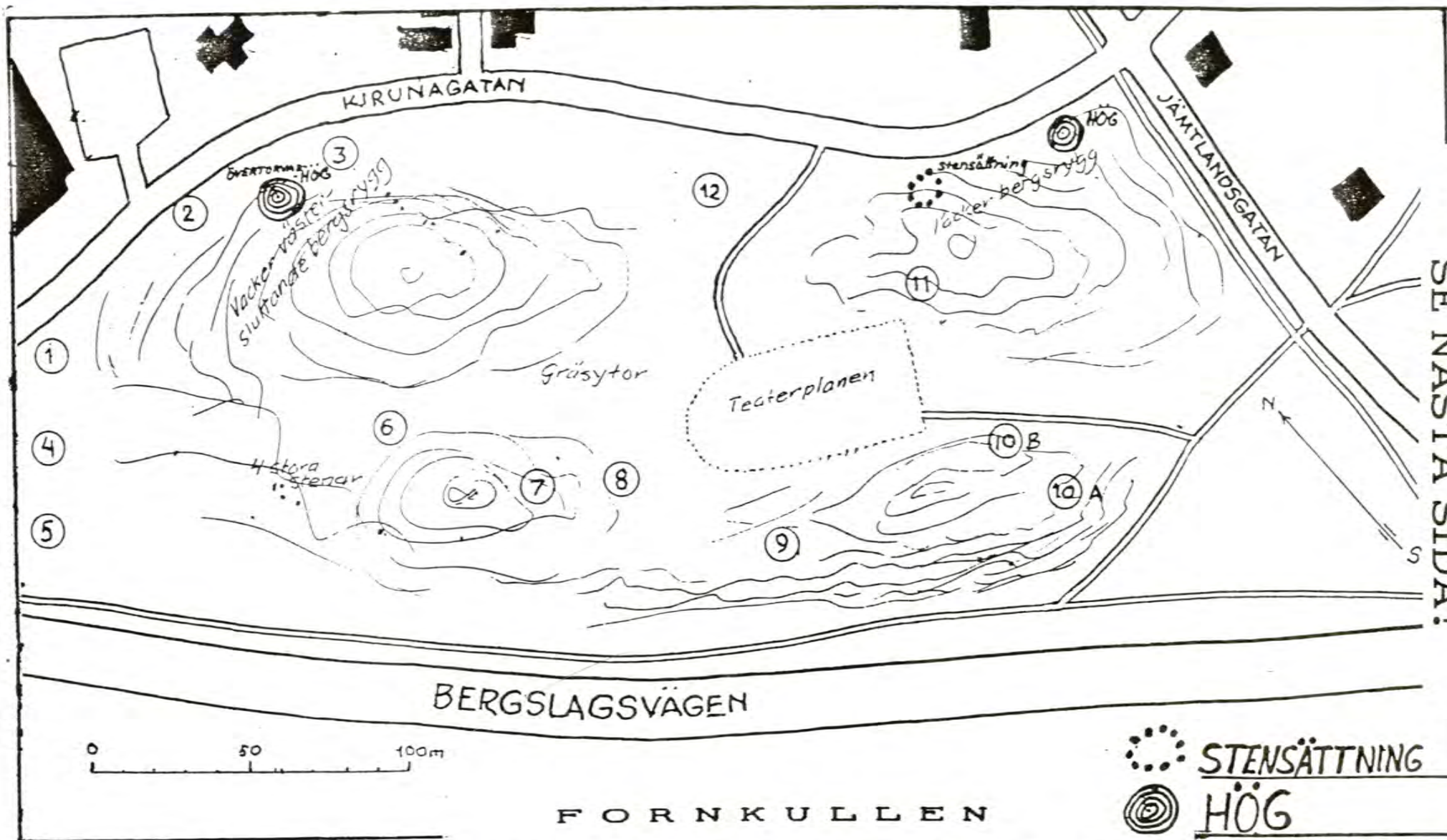
Ordförande:	Léif Kalén	89	38	34
Vice ordf.:	Björn Mellström	89	90	18
Sekreterare:	Bertil Melin	642	64	28
Kassör:	Bertil Melin	"	"	"

Redaktion för HEMBYGDSNYTT
ANSV UTGIVARE Bertil Melin

Layout/montage: Bertil Melin

VÄLLINGBY HEMBYGDSGILLE

DRAMA PÅ FORNKULLEN
SE NÄSTA SIDA!

FORNKULLEN

Gravfält från yngre järnåldern.
Utgörs av två högar och tjugoåtta
runda stensättningar.
Delvis undersökt och bortforslat

4 VÄLLINGBYS VIKINGATID BLIR DRAMA PÅ FORNKULLEN

av Ewa Tivell

Den 15 maj är det premiär på Fornkullen i Vällingby på "Visätes val". Det är ett skådespel som bygger på historiska fakta om Vällingbys och Nälstas forntid med influens och inspiration från Birka, Helgö och även Gåseborg.

När arkeolog Margareta Biörnstad, som förestod utgrävningarna i Vällingby, berättade om de fynd som hon gjort föddes en idé hos mig.

Areologen beskrev den vikingabygd som hon grävt fram, som en jordbruksbygd, där människorna lämnat fruktbarhetssymboler efter sig, symboler som tydde på en dyrkan av det livgivande. Inte någonstans hittade hon vapen. Utifrån dessa arkeologiska fynd gick det lätt att göra sig en bild av ett jordbrukande, fiskande och jagande folk.

Att deras religion var en dyrkan av det livgivande tydde redan redan ett fynd från en av gravarna i Vällingby på. När sedan Nälsta i sitt ortsnamn gav pusselbitar om hur våra vikingar en gång levat här, var det lätt att spinna vidare.

I skrifter från 1300-talet skrivs Nälsta-Nerthastaff. Staf är ett fornsvenskt ord för påle och stolpe. I namnet kan man hitta ett samband med hedniska riter, en dyrkan av gudinnan Nerthus till vars åkallan en påle varit rest.

När jag fått dessa två viktiga bitar, ett fred

ligt folk som dyrkade det livgivande, blev jag otroligt glad och samtidigt förbluffad.

Jag har varit runt i några av medelhavsländerna och tagit del av deras tidiga gudinneskultur. Då talar vi om tiden fram till 3 500 f Kr. Med nya utgrävningar och framför allt förfinade metoder att tolka det material som redan fanns, har arkeologerna skrivit om historien och berättar om en fredlig och mycket högstående kultur som inte lämnat några vapen eller befästningar efter sig men väl utvecklad teknik och en vacker och glädjefylld konst.

När så Margareta Biörnstad berättade om de fynd hon gjort i Vällingby intill en av gravarna av små miniatyrer av fruktbarhetssymboler samt att hon inte hittat några vapen, kändes det som om historien slog en bro mellan den fredliga kulturen med gudinnedyrkan i medelhavsländerna och vår egen historia i Vällingby.

Med detta som inspirationskälla var det roligt att låta fantasin göra resten. Idén att göra ett skådespel var redan född. Det är lätt att ställa sig frågan hur det gick till när vi valde bort en dyrkan av naturen och respekt för allt som moder jord ger, samt var all den rädsla kom ifrån som sedan gjorde vapnen till en självklar utrustning i alla bosättningar. Det är också spännande

att fundera över hur kvinnans ställning förändrades under den här brytningstiden.

De arkeologiska fynden från Birka och mycket av det som berättas i de isländska sagorna samt den romerske historieberättaren, Tacitus, verk från århundradena efter vår tideräknings början, berättar alla om en mycket stark ställning för kvinnan i norden. Det var också en kvinna som var länken mellan människorna och det gudomliga. Völvan eller valan kallas hon i de isländska sagorna.

I skådespelet "Visätes val" ifrågasätts serskans makt. Att hennes dotter och hövdingen Visätes son är förälskade gör valen mellan asatro och kristendom svårare för dem, men förhoppningsvis vårt skådespel mer spännande.

Namnen i skådespelet kommer från runstenar och från de isländska sagorna. Visäte fastnade jag för när jag såg Hanstastenarna. Den ena är flyttad till Skansen, men den andra står kvar vid Hägerstalunds Wårdshus. Det är stenhuggaren som hette Visäte.

Stadsdelsnämnden i Vällingby har köpt skådespelet "Visätes val". Kulturskolan i Västerort har sedan satt upp teaterföreställningen och det är fantastiskt roligt att se hur lätt dessa unga skådespelare har att leva sig in i vikingabyns levnadsöden. Magnus Bergman

och Andreas Bergström har komponerat en musik som bygger på de fyra elementen jord, eld, vatten och luft och det blev mycket spännande.

Sju föreställningar kommer att visas på Fornkullen.

KULTURÅRET -98

I VÄLLINGBY

av Lennart Thorsell

Det var lördagen den 17 januari som kulturåret "blåstes in" vid ett upptaktsmöte i Gallerian, med manande ord av Sten Gerdlind och ackompanjerande musik av Swingkvartetten.

Litteraturprofessorn, f.d. universitetsrektorn Inge Jonsson talade den 24 januari på Vällingby bibliotek om boken som kulturfaktor och bärare av ett viktigt kulturarv.

Sedan har begivenheterna avlöst varandra såsom man kan avläsa i Stadsdelsnämndens "kulturkalender", januari - juni. Månatligen har det sedan kommit broschyrer med rikt och varierande innehåll: "Det händer i Vällingby".

Efersom stadsdelsnämnden tagit det ekonomiska ansvaret för medborgarhuset Trappan, har dessa lokaler räddats åt kulturen, åtminstone detta år. Här, liksom på biblioteket och några andra lokaler, erbjuds åtskilliga spännande upplevelser. Ett musikprogram som "Myn-ta" (svensk-indiskt samspel) drog rekordpublik till Trappan. Föredrag har under våren hållits om Nils Ferlin och Karin Boye. Konstutställningarna inleddes i januari-februari av Grupp V, som visade prov på sina hembygdsskildringar och även ställde ut förslag till utsmyckning av T-banan i Vällingby och av Akeshovs simhall. En sevärd utställning.

En i dubbel bemärkelse lysande utställning med titeln "NORDLYS" (dvs. Norrskén) har vi under mars kunnat beskåda i Trappan. Vackert, färgsprakande, informativt var intrycket av denna spännande populärvetenskapliga utställning, med perspektiv också mot kulturhistoria och folktro. Detta belystes av prof. Alv Egeland, Oslo, i hans presentation vid vernissagen den 8 mars. Denna unika presentation av norsk/nordisk forskning har fått berättigad uppmärksamhet; ca 2.000 besök på tre veckor. Många skolklasser har, glädjande nog, hittat dit.

Mycket populära har de konstverkstäder för barn varit, som letts av Lennart Forssling och några andra konstnärer. När detta skrives (påskafton) har norrskénen just avlösts av den traditionella Vårsalongen, juryvald,

fint sammanställd kring temat "Nordiskt ljus". Det man bäst minns är några finstämda akvareller. Den pågår till den 8 maj.

Vårens sista utställning heter "Ung generation, Vällingby" och den öppnas i maj. Det är elever vid högstadier plus S:t Jacobi som inbjudits att ställa ut.

Ytterligare ett intressant evenemang presenteras på annat håll i detta nr av Hembyggs-Nytt, "Visätes val", ett forn-tidsdrama som presenteras där av Eva Tivell själv.

Av dessa hastigt nedtecknade glimtar torde framgå att Vällingby ingalunda är vanlottat i fråga om kultur, och att Lennart Lundblad och Birgitta Lübeck kan vara nöjda med den första terminen. Många stadsmuseibesökare har också haft gott att säga om det Vällingbyrum som Ulrika Sax varit behjälplig med att skapa.

Den stora satsningen kommer emellertid till hösten, i september. Då vill stadsdelsnämnden profilera Vällingby, framför allt genom att på olika sätt återuppliva 50-talet; med foton, teater, etc. - Vällingbybor inbjuds att hjälpa till med minnesglimtar, uppslag och idéer.

VERKSAMHETSBERÄTTELSE FÖR 1997

Styrelsen för VÄLLINGBY HEMBYGDSGILLE avger följande verksamhetsberättelse för tiden 1997-01-01 - 1997-12-31, gilletts trettonde verksamhetsår.

Medlemsantal

Medlemsantalet i gillet var den 31 december 1997 55 betalande medlemmar.

Styrelsen och övriga representanter under året:

Ordförande	Jon Höjer	1 år	1.1 - 12.3
"	Birgitta Sjöberg	1 år	12.3- 31.12
Vice ordförande	Leif Kalén	1 år	
Sekreterare	Bertil Melin	2 år	
Kassör	Bertil Melin	2 år	
Ordinarie ledamöter	Jon Höjer	1 år	
	Björn Mellström	1 år	
Suppleanter	Lennart Thorsell	1 år	
	Stig Eriksson	1 år	

Arbetsgrupper

Arbetsutskott	Jon Höjer Birgitta Sjöberg Bertil Melin Lennart Thorsell
Kvarngrupp	Sven Mellström Björn Mellström Bertil Melin Birgitta Sjöberg Leif Kalén Stig Eriksson Erna Nordström
Redaktion för Hembygds-Nytt	Bertil Melin Lennart Thorsell

Sammanträden

Protokollförda styrelsemöten under året har varit 4 samt årsmötet den 12 mars.

Avgifter och arvoden

Årsmötet fastställde medlemsavgiften till 75 kr för helbetalande medlem och 25 kr för familjemedlem - d v s samma som tidigare år.

Styrelsemedlemmar, revisorer och valberedning har under året arbetat helt ideellt. Några arvoden har således ej utbetalats.

Ekonomi

Se separat bokslutsblad för året

Bidrag och anslag

Leif Kalén har bidragit genom att låta inkomster av försäljningen av broschyren "KANAAN från backstuga till Fritidsparadis" gå in på VHG:s konto.

Hembygds-Nytt

Medlemstidningen "Hembygds-Nytt" har under året utkommit med 2 nr, ett på våren och ett på hösten.

Övriga noteringar för år 1997

- 21 feb Vår värd på gatukontoret, Henry Eriksson, träffar Sven i kvarnen för att diskutera kontraktet för verkstaden.
- 25 feb Sven visar och startar upp kvarnen för en pensionärsgrupp på 15 personer.
- 12 mars VHG:s årsmöte i Västerorts kyrkan
- 14 mars Vällingby stadsdelsnämnd har ett möte där Bertil och Lennart deltar.
- 22 mars Närmare 25 barn - 9-14 år - från Vällingby Folkdansgille får se hur man malde i kvarnen förr i tiden. Sven visade och berättade som vanligt.
- 22 april 10 barn från Västerorts kyrkan besöker Sven och kvarnen.
- 19 maj Lotta von Heidenstam besöker kassören i Stockholm och lånar lite data om Vällingby och kvarnen.
- 25 maj Årets första riktiga malningsdag för alla.
- 27 maj Två klasser från Grimstaskolan besöker kvarnen tillsammans med Leif Kalén. Barnens ålder runt 13 år.
- 28 maj Sven tar emot Leif och ytteligare 2 klasser från Grimstaskolan.
- 5 jun 25 barn från Vällingbyskolan besöker kvarnen.

VERKSAMHETSBERÄTTELSE FÖR 1997 ..forts.

- 8 juni Malningsdag i kvarnen för alla.
- 14 sep Malning igen på Kulturhusens dag.
- 25 sep Grimstaskolan och Leif besöker kvarnen igen.
- 2 okt Solna förskolor med läraren Barbro Carlsson besöker kvarnen.
- 7 dec Angslupen "Tärnan" lade till vid masthamnen 150 m väster om kvarnen och från "Stiftelsen Skärgården och Stockholms Ångslup" steg ca 50 pers av för att tas emot först i Kvarnvikens båtklubb klubbhus och sedan i kvarnen för att se den i drift. Ångmaskinen tilldrog sig nog det största intresset denna gång!
- Nov-dec Lennart Thorsell håller tre föredrag för PRO-studiecirklar om Vällingbys historia och hembygdsrörelsen.
- 13 dec Sven tar emot en liten grupp från Friluftsförbundet och visar kvarnen på Luciadagen!

För övrigt kan nämnas

att en otroligt omtyckt styrelsemedlem i VHG tyvärr lämnade oss för alltid i slutet på året - Inga Sjödin. Jon Höjer, god vän till många av de närmaste i familjen, var med på begravningen i S:t Tomaskyrkan den 21 november och han representerade då även Vällingby Hembygds-gille.

att Jon Höjer och Lennart Thorsell även under 1997 har varit med i länsförbundets arbetsgrupp för projekt: skola - hembygd.

att Lennart Thorsell har representerat VHG vid tre möten med Vällingbys kulturförvaltning och vid fem möten med styrelsen för Spångas Fornminnes- och Hembygds-gille.

att Birgitta Sjöberg besökte Stockholms läns hembygdsförbund den 11 december för att tillsammans med bl a Kjell Nilsson planera de bussresor som VHG skall vara med om under kulturhuvudstadsåret 98.

Stockholm 1998-03-12
Bertil Melin

STYRELSEN FÖR VÄLLINGBY HEMBYGDSGILLE:

.....

.....

VILL DU ÄVEN HA ÅRSMÖTESPROTOKOLLET
FRÅN VÄSTERORTSKYRKAN - RING BARA -
DET KOMMER PÅ POSTEN!